

REDACȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:
pe un an ..... 20 cor.
pe 1/2 an ..... 10 cor.
pe 1/4 an ..... 5 cor.
pe o lună ..... 2 cor.
N-ri de Duminică pe an 4 cor.
Pentru România și străinătate pe an
40 franci.

Manuscrisuri nu se înapoiază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

INSERȚIUNILE:

de un șir garmond: prima dată 14
banii; a doua oară 12 banii; a treia
oară 8 b. de fiecare publicare.

Atât abonamentele, cât și inserți-
unile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitate

Scrisori neîncasate nu se primesc

O datorie de îndeplinit.

(R.) În Dieta din Budapesta sunt și vre-o câți-va deputați români guvernamentali. Rol politic nu joacă nici unul dintre dînșii, ci activitatea și însemnătatea lor se termină la marginile cercurilor electorale care i-au ales.

Din păcate aceste cercuri sunt românești și astfel guvernul ori când poate invoca votul acestor deputați ca fiind al reprezentanților *poporului românesc*. Ear în lume mare așa și merge vorba. Căci este foarte mărginit numărul acelor bărbați politici din Europa, cari să-și dea socoteala de situația excepțională ce li-s'a creat Românilor menținându-se în Ardeal o lege electorală nedreaptă ș'o revoltătoare împărțire a cercurilor electorale, — nemaî vorbind de abuzurile electorale în urma cărora partidul național a decretat pasivitatea.

Când șapte deputați români (în decî cu guvernul și numai unul își ridică vocea împotriva faptelor stăpânirii soviniște, bine înțeles că înafară lucrurile se prezintă ca și când Românii ar fi mulțumiți cu situația în care se află.

Să admitem că cei șapte deputați guvernamentali români au fost, într'adevăr, mulțumiți de atitudinea guvernelor ungurești de până acum... Nici ei nu pretind însă că poporul român a fost încântat de Tisza, Wekerle, Bánffy și Széll; după cum vor

admite, de asemeni, că Tisza fiul merge ai-doma pe cărarea bătută de antecesorii săi. Mai mult chiar: d-nii Petru Mihályi, Serb, Vuia, Avramescu, Sombati, Ciocan și N. Șerban trebuie să recunoască în conștiința lor că proiectele de legi ale lui Berzeviczy sunt lovitura de grație a școlilor române, prin urmare a culturii, limbei și obiceiurile cari formează însăși ființa neamului românesc.

Dacă acești deputați mai vor să fie deci socotiți drept — Români, dacă nu vor să fie considerați unelte josnice ale unui guvern agresiv față de neamul românesc: dacă mai este în sufletul lor o schintele de cinste națională; dacă n'au uitat de sătuțul în care au văzut lumina zilei, de biserica și școala susținută din sudoarea părinților și fraților lor; dacă nu vor să fie socotiți de cei mai vajnici dușmani ai așezămintelor cărora au să multumească treapta socială unde au ajuns; dacă nu vor să fie taxați de *România întreagă* drept trădători ai intereselor supreme naționale, — toți acești deputați de naștere Români *au să urmeze exemplul dat de prelații Meșianu și Mihályi: să se prezinte la guvern și să protesteze încontra atentatului pe care Berzeviczy îl proiectează asupra culturii noastre naționale.*

Cum adică? Pe când Mitropolitul Mihályi, din încredințarea *unanimă* a Sinodului dela Blaj, protestează la guvern, dl Petru Mihályi, *fratele* demnului prelat, să continue a sprigini pe guvernul agresiv? Pe când popa din Voila stă în rîndurile celor-ce

luptă pentru existența școlilor române, p'atunci fiul său Niculiță să dea vot ministrului Berzeviczy?

Dar domnule Petru Mihályi și ceilalți deputați români guvernamentali din Dietă; ai și aveți fi și rudeni cărora o să le fie rușine de purtarea D-Voastră, cari o să vă veți blastește dacă în ora două-spre-zece nu veți îndeplini datoria supremă către neam!...

Dacă veți continua să stați într'un partid unguresc care pe față și fără incunjur spune că urmărește desființarea etnică a naționalităților, dacă veți colabora la proiectul *despre care și un ungar ca Mocsáry zice că este o nesocotință politică și o gravă călcare a drepturilor naționalităților*, nu credeți oare că veți faceți culpabili de cel mai neiertat păcat? Deja și până acum ați păcătuit destul, pentru-că stînd D-Voastră în partidul liberal, ați încurajat guvernele ungurești să lovească întâiu în luptătorii naționali, ear acum eată, vreau să desființeze *așezămintele* naționale.

Fiți Români, arătați-vă bărbați cel puțin în ora supremă. Vi-se va ierta astfel *trădătorii și fapta D-Voastră* ca documentă odată mai mult că *toți Românii desaproabă proiectele de lege ale lui Berzeviczy*, că toți ved primejdia mare ce ne amenință și *un singur trup și suflet suntem când vorba e de apărarea limbei strămoșești!*

De altminteri incumbă datoria ca însăși *cercurile electorale să se miște.*

Părinte Magier din cercul Iosășelului! Să fi ales D-Voastră deputat *fiu de dascăl!*

Serbarea dela Putna.

(Amintiri).

De

Ioan Slavici.

(Urmare).

Nu tot așa înțelegeau însă lucrurile și cei ce luaseră inițiativa pentru punerea la cale a serbării.

La 1870 se împliniau, așa se zicea, patru sute de ani dela urzirea mănăstirei Putna, și Dr. Aronovicî din Botoșani făcuse propunerea, ca să profităm de ocasiunea aceasta spre a pune la cale o serbare națională la mormântul lui Ștefan-cel-Mare. La 15/27 August, în ziua de Sf. Maria, când se serbează hramul bisericeii, se adună în toți anii multă lume la Putna; n'aveam dar decât să stăruim, ca de astă dată să vie deputații din toate țările locuite de Români și să facem astfel o mare manifestațiune națională.

Ideea era frumoasă și ademenitoare. Noi însă ne țineam ședințele în prezența unui comisar de poliție, de cele mai multe ori un oarecare domn Toma, Român din Munții Apuseni, care se stabilise la Viena. Dădăcirea aceasta ne era cu atât mai nesuferită, cu cât mai vii erau în noi pornirile de a face lucruri mari,

ca lumea să vorbească despre noi, căci domnul Toma om tăcut și potolit, își dădea silința să ne fie în limitele trase de statutele societății și astfel era adeseori nevoit a ne sfătuși să ridicăm ședința și să continuăm discuțiunile în vre-o cafenea, unde el nu era însărcinat a ne însoți.

Când cestiunea serbării a fost pusă în discuțiune, dl Toma era foarte strîmătorat, și eu președintele societății „România Jună”, fiind seamă de strîmtoarea aceasta am declarat că statutele nu permit, ca asemenea cestiuni să fie discutate în ședințele societății.

Era în interesul societății de curînd înființată, ca să o fac aceasta, și cei mai mulți dintre membrii societății au aprobat ho arîrea pe care o luasem în înțelegere cu Eminescu și cu alți membrii din comitet. Unii însă trăgeau din buna noastră chibzuință că suntem contra serbării.

Adevărul era numai, că ne temeam, ca nu cum-va prin manifestațiunile proiectate să fie compromisă societatea, și astfel ne țineam în rezervă.

Nu am luat deci parte nici la adunarea generală a studenților români din Viena, care a ales comitetul de acțiune.

Puindu-se comitetul acesta în înțelegere cu ceilalți studenți români, s'au format comitete la București, la Iași, la Graz, la Pesta, la Paris, la Berlin, la Lipsca, la Liège și s'au pornit agitațiunile prin presă și prin întruniri. Publicul a primit ideea cu însuflețire și în

timp comitetul central din Viena a primit peste cinci mii de florini pentru cheltuelile serbării.

Timp de câte-va luni de zile preocuparea noastră constantă a fost viitoarea serbare națională, și la discuțiunile urmate în *cazul* șut al cafenelei luam și noi parte. În urma acestor discuțiuni a stabilit comitetul central, în înțelegere cu celelalte comitete, programul serbării.

S'a hotărît ca uruă de argint să fie așezată dret prinos pe mormântul marelui erou național. Femeile din București și cele din Cernăuți aveau să trimită la Putna câte un epitaf lucrat în fir pe catifea, ear deputațiunile aduceau fie-care câte un steag cu inscripțiuni votive. D-na general Haralambie, născută Magheru, comandase pentru Oltenia un prețios prapor, în care pictorul Bucescu pictase portretul marelui erou. Se mai plănuseră un portic festiv, arcuiri de triumf, și multe lucruri frumoase mai aveau să fie născocite. Pe noi însă ne încânta mai ales hotărîrea de a pune cu ocasiunea aceasta la cale un „congres general al studenților români de pretutindeni”.

Eminescu era om de o neistovită energie intelectuală. Căzut odată sub stăpânirea vre-unui gând, el nu mai dormea și nu mai mânca zile întregi de-a rîndul și știa să transmită și asupra altora neastâmpărul din sufletul său.

(Va urma.)

român pentru-ca el în Dietă să dea vot pentru desființarea școlii române?... Și noi, grănicerilor bravi din cetatea lui Doda și dela Năsăud, să fi slăbit într'atăta, în cât să nu puteți impune deputaților vostri ce atitudine să ia?... Oare acești deputați nu cu voturile voastre s'au ales și nu mai vor ei să dea ochi cu voi?

Au sărit în luptă păstorii, arhiepiscopii. Deputații români, cari sunt mai liberi, căci nu angajază decât persoana lor, îndoit sunt dator să se pună în calea proiectelor lui Berzeviczy. Să iasă din partidul liberal, cum ieșiseră Sașii sub Bánffy, când cu maghiarizarea numelor comunelor, și să protesteze în contra încălcării unor drepturi naționale înscrise în legi fundamentale ale statului, făcute de bărbați mari de stat ca Andrassy, Eötvös și Deák...

Dacă nu, domniile deputați guvernamentali români să se aștepte ca ori-ce Român cinstit să-i trateze ca pe niște dușmani ai neamului românesc

Vom vedea curând ce vor alege: cinstea și dragostea românească, — ori umilirea cea mai rușinoasă!

DIN DIETA.

— Ședința dela 13 Iunie n. —

Camera a început luni desbaterea asupra noului proiect de indemnitate. Referentul *Neményi Ambrus* a început desbaterea prin o vorbire scurtă, în care recomandă adoptarea proiectului. Tot-odată anunță, că comisiunea financiară va termina încă săptămâna asta desbaterea asupra proiectului pentru budget.

Dintre oșanșii a fost *Komjathy Béla* (kossuthist), care a luat cuvântul la noua indemnitate. Nu poate vota proiectul, deoarece un guvern care stă pe bazele tranșacției dela 1867 cere indemnitatea, precum și din cauza că contele Tisza, capul guvernului nu și-a împlinit promisiunea cu privire la concesiunile naționale. În sensul acesta a vorbit și deputatul ugonist *Lovászy*.

Oratorul partidului popular *Simonyi* — Semadam Sándor de asemenea nu poate primi proiectul în vorbirea sa a zis, că constituțiunea este nu numai a națiunii, ci și a regelui, deci este greșit a acusa mereu pe regele nostru, că nu respectă constituțiunea, când și națiunea de multe ori o calcă. În urma acestei enunțări stânga extremă s'a umplut de sublimă indignare, așa că oratorul s'a văzut necesitat să se explice mai la înțeles, că nu întreaga națiune, ci unii (poate va fi priceput acum stânga extremă) au păcătuit greu contra domnitorului lor. În fine cere ministrului-president să-și expună programul său de acțiune.

Contele *Tisza* numai de cât a și comunicat planul său, și anume: desbaterea asupra proiectului pentru budget pe 1904 încă înainte de vacanțele de vară, desbaterea asupra listei civile, asupra proiectului pentru regularea salariilor impiegaților dela tren, în fine asupra proiectului pentru fundațiunile militare.

După asta a luat cuvântul un al treilea kossuthist rău de gură, *Rátkay László*, care într'o vorbire de temperament a motivat de ce n'are încredere în actualul guvern, spune că afacerea instrucțiunii poporului guvernul nu este în stare să o rezolve, însă pentru armată cere sute de milioane; mai departe la 1899 guvernul a primit garanță legală pentru independența economică, ear gu-

vernul lui Tisza renunță la această garanță. Intre ast-fel de împregiurări, declară *Rátkay*, că nu poate vota indemnitatea.

Vorbirea

ținută de Dr. Iosif Blaga ca reprezentant al Societății pentru fond de teatru român la jubileul „Familiei“.

Jumătatea primă a secolului XIX constituie epoca. în care s'a fixat în sufletul Românilor din regatul Ungariei temelie pentru cultură și literatură, cu caracter național.

Studiul istoriei și limbei noastre a preocupat cu deosebire în acea epocă de redeştere mințile apostolilor culturii neamului nostru de aici.

Cunoșterea istoriei și limbei românești aduse însă cu sine de s'a îndrumat sufletul Românului spre nouă sfere, spre sferele înalte, unde se făuresc, armele pentru mărirea popoarelor pe terenul intelectual.

În urma aceasta în jumătatea a doua a secolului XIX ne vedem și noi în un mers repede pe drumul binelui, luminați în toate de ideea naționalismului. Acum ni se creează aproape toate instituțiunile menite a desvolta mintea și inima românească pentru tot ce e bun și frumos, și a învigoră și validă neamul nostru conform cu însușirile sale înăscute și conform cu importanța și cu menirea sa pe acest pământ strămoșesc.

Pe *Iosif Vulcan* îl găsim în această epocă nu numai între aceia, cari se concentrează la laboratoriile de progres național și cultural spre a-și depune munca și cugetarea în folosul neamului, ci îl găsim luând însuși inițiativa pentru unele din cele mai importante probleme: pentru cultivarea și lățirea literaturii naționale și pentru crearea teatrului român.

Și Dumnezeu, care vede în inima și voința omului, a ajutat ca silințele lui *Iosif Vulcan* depuse într'u îndeplinirea idealelor sale cu rar avânt, talent, iubire de neam și totdeauna inspirat de geniul național, să fie încununat de cele mai binecuvântate roade spre folosul neamului și spre mărirea lui.

Bogata coprire de meritoase lucrări — roman, poezie, dramă, schițe — ce talentul artistic al d-lui *Iosif Vulcan* a produs, a alimentat, aproape o jumătate de secol, cu concentrată esență de energie sufletească și de simțăminte alese inimile Românilor doritori de înălțare și perfecționare, va avea și în viitor să slujească, cu efect mai potențat de nutriment intelectual pentru neamul nostru.

Revista literară „Familia“ fondată de *Iosif Vulcan* și susținută în viață timp de 40 ani cu o putere de titan și cu viața neștrămutată, de a determina clasa noastră cultă, nedepinsă încă cu gustarea de produse artistice literare, pentru aprecierea problemelor culturale și literare, ce i-se impuneau de Duchul vremei, și de cerința de dezvoltare a ființei noastre naționale, a adus serviciul incomensurabil neamului nostru.

Societatea fondului de teatru, la a cărei înjghebare a contribuit atât de mult căldura caracteristică inimii lui *Iosif Vulcan* și presimțului de bine al lui, a fost ca și „Familia“ purtată mult timp, fără preget, cu stăruința omului mare, aproape exclusiv pe umerii lui *Vulcan*.

Astăzi, când avem și noi mai multe elemente de judecată pentru de a aprecia

menirea sublimă a instituțiunii teatrului, fiind-că ne stau de față atâtea documente din țările culte, cari mărturisesc despre valoarea ei, astăzi zic, trebuie să ne plecăm înaintea acestui bărbat și să-i admirăm virtutea și înțelepciunea. Viitorul va proba însă și mai la evidență importanța acestei instituțiunii culturale și atunci și meritul lui *Iosif Vulcan*, se va da pe față în adeverata sa splendoare.

Și însă *Iosif Vulcan* n'a depus numai însuflețire în scopul întreținerii vieții și dezvoltării acestei societăți, ci, mulțumită puterii ce i-a dat Dumnezeu, și-a închinat în serviciul problemei ei și talentul său artistic. Unde am sta noi azi cu mișcarea și interesul către teatru fără operele lui *I. Vulcan*?

Cine altul din țara aceasta a cultivat ca *Iosif Vulcan* literatura dramatică, și nu cea cosmopolită, ci aceea, care își are raportul său strâns cu geniul poporului nostru?

Societatea datorește mulțumită însă nu numai lui *Iosif Vulcan* ca poet și conducător însuflețit ci și ca redactor al revistei „Familia“.

E cert, că arta dramatică e apreciată și gustată numai de un popor ajuns la un oare-care grad mai înalt de cultură. Trebuie să se muncească mult pentru lățirea și dezvoltarea culturii și a celor-lalte genuri literare, pentru-ca să ajungă drama la înflorire și apreciere. Revista „Familia“, în decursul celor 40 ani de propovăduire, a servit în cel mai eficace mod și cauza teatrului românesc. Sub acest raport activitatea desfășurată de „Familia“ se și poate considera ca o lucrare pregătitoare pentru problema grea a înșăși societății pentru fond de teatru român.

Iată de ce ca motive puternice are societatea pentru fond de teatru român s'arba, în cel mai solemn mod, ziua de azi și a se presenta aici la acest festival prin trimișii săi, pe cari îi facem noi doi, colegul *Nicolae P. Petrescu*, și eu, pentru a-l aduce omagiile sale de recunoștință ilustrului s'erbătorit, și a-i mulțumi pentru rodnică și binefăcătoarea sa activitate, depusă în folosul culturii, literaturii și artei române și a-i ura viață lungă spre a-și continua opera de perfecțiune a neamului nostru.

Comitetul Societății fondului de teatru, care are fericirea a avea pe laureatul bărbat *Iosif Vulcan* de președinte al său, îi oferă, cu această ocaziune, drept semn vădit al sentimentelor sale, o coroană de lauri, cu argint, pe care cu fală și-o închipuește pe capul mândru și românesc al vrednicului său președinte:

Comitetul însoțește această coroană cu următoarea adresă:

„Tu ești, care ai dat ființă societății încredințate conducerii tale și a noastră. Tu ești părintele și păzitorul Thaliei române de dincoace de Carpați. Cu inima plină de recunoștință și de admirațiune grăim deci către tine, azi, când Românii s'erbează jubileul de 40 ani al rodniciei tale activități culturale și literare, și-ți urămție, iubite Cap și Spirit conducător al muncii noastre, ani mulți și tericiți, din al căror rod să se înalțe și să se întărească tot mai mult scumpul nostru neam românesc!

La mulți ani Ilustre Președinte!

Protestul studenției Universitare din România.

Sâmbătă 29 Maiu, studenții universitari din București au ținut o întrunire la sediul asociației generale, în calea Victoriei 110.

D. Vasile Toncescu, valorosul președinte al societății, după ce într-o caldă și foarte judicioasă improvizată apără dreptul tineretului universitar român de peste munți de a-și afirma venerația sa pentru memoria eroilor naționali, cetește, în aclamațiunile asistenței următoarea:

moțiuni

„Studenția universitară întrunită în seara de Sâmbătă 29 Maiu în saloanele asociației studențești;

„Luând în discuție dispoziția ministrului de instrucție din Ungaria, prin care se interzice colegilor noștri, studenților transilvăneni, de a participa la serbările centenarului eroului național Ștefan-cel-Mare.

Considerând că un asemenea act e unul din acele mijloace indirecte prin care guvernul ungur caută să nege în fața lumii civilizate existența unei chestiuni naționale române în Ungaria;

„Având în vedere că un asemenea procedeu nu are alt rezultat, în fața opiniei publice de cât a se arăta în adevărata lor lumină de simpli opresori

„Protestează cu energie contra acelei dispozițiuni și asigură pe studenții transilvăneni de nesfârșita dragoste frățescă ce și cu această ocazie le arată.

Studentimea universitară română.

Defraudare de o sută milioane în Rusia.

— Hienele războiului —

Deși Japonezii n'au nici în clin nici în mănecă cu cele de mai jos, am fi putut cu drept cuvânt pune drept titlu acestor sire, că Rușii au suferit din nou înfrângere. Pentru-că deși un milion două nici în seamă nu vine când e vorba de cheltuelile războiului din estul Orient, dar desigur e o mare treabă, când deodată să descopere, că din banii meniți pentru războiu, au dispărut sute de milioane.

Pe cum s'anonțată din Petersburg, s'a descoperit, că din banii trimiși pe câmpul de războiu lipsesc șaptezeci milioane ruble, adică două sute șasezeci milioane coroane.

Suma aceasta oribilă, ne mai pomenită în istoria defraudățiunilor a fost furată de funcționarii trenului transiberian. Amănunte lipsesc dar se zice că și un archiduce și o archiducesă sunt compromiși.

Vestea defraudării au consternat cercurile conducătoare.

Turburări în Semlac.

Cu toate rugămintele, deputațiunii, la ministru, la comitat și în toate părțile, șovinistul ministru Berzeviczy a respins și deastădată cererea îndreptățită a poporului din Semlac, de a nu mai da în arendă la speculanți cele 5000 de lanțe, de pământ, proprietatea fondatiunilor publice, din hotarul Semlacului, ci parcelându-l să-l dea poporului unei comune, care și așa are puțin hotar.

Din toate părțile li-s'a și promis aceasta, dar când a venit vorba la adică și de data asta tot jidanii au căpătat pământul în arendă.

Ba a fost chiar și o interpelare în Dietă în afacerea acestor pământuri. Deputatul popular Rakovszky István a întrebat pe ministru de ce nu dă sătenilor pământul în arendă și de ce favorizează pe arendașii mari. Ministrul

a răspuns că nu află garantată suma arendei la sătenii. Uu răspuns acesta cu totul absurd, cu care a căutat ministrul să se scuze.

Duminecă au ajuns apoi lucrurile în Semlac până în stadiul, de a isbucni cele mai serioase turburări. Intre popor s'a dat lozincă:

«Jos cu domni! Noi vrem pământ!»

Peste 400 de țărani s'au adunat și au luat atitudine așa de amenințătoare, în cât doi dintre arendași imediat au abzis de arendă, unul a fugit din sat cu tot cu familie, ceilalți doi jidanii însă au așteptat cu încredere armele miliției și a geandarmilor cari să-i asigure în stăpânirea pământului, luat dela gura poporului băstinaș.

Organul din loc «Arad és Vidéke» luând partea arendașilor, face o alusie la adresa lui Rakovszky care a interpelat în Dietă, neștiind că Semlacanii nu sunt Maghiari, ci exclusiv Valachi...

La decii ce să li-se dea pământ Valahilor, și nu veniturilor aduse de vânt, doar e principiu de guvernament, a îngrășa pe câți »gentri« scăpătați în interesul »națiunii« alcătuitoare de stat.

Războiul ruso-japonez.

Rușii la strâmtoare.

Înaintarea generalului Kuropatkin spre țermii marii galbene spre a despresura Port-Arthurul a intrat în domeniul realității. Se îndeplinește astfel neașteptatul, aproape s'ar putea zice: imposibilul. Ideia ce a motivat această înaintare poate să fie înaltă, ea dovedește mare curaj, dar nu e sănătoasă, nu e serioasă și cu minte.

Operațiunile Rușilor trebuie să se facă pe o mare întindere. Trebuie să se străbată aproape trei sute de kilometri până să se ajungă la țerm. Aceasta în cazul cel mai favorabil reclamă 15—20 de zile de marș. Operațiunea e un marș de flanc nu numai la început din cauza poziției armatei l-a japoneze la Fengvangceng, ci mai în tot cursul ei din pricină că Japonezii sunt fără îndoială stăpâni pe golful Coreei, deci în stare să debarce trupe dela Litsiapu până la Pit-se-vo, cari să atace în flanc...

În acest interval de timp ce contra-măsurii vor lua Japonezii? Se cunoște destul de bine cât sunt ei de activi și de inimoși. Se înțelege că nu vor sta pe loc și nu vor întârzia a se folosi de starea de slăbiciune a Rușilor. Din punct de vedere cantitativ, ei au tot atâtea forțe ca și Rușii pe terenul de operațiuni și le stă în putință să le sporească simțitor în câte-va săptămâni, ba zile chiar. Mersul războiului le-a dat superioritatea morală și în războiu aceasta face totul. Acum se aproprie momentul atât de mult dorit de ei al luptei decisive... Din toate părțile Japonezii adună forțe pe terenul de bătălie. Marșul Rușilor va fi de nevoie la început o manevră; aceasta va deveni luptă; luptele combinate toate vor aduce la marea bătălie decisivă.

Se presupunem că generalul Kuropatkin în deciziunea foarte îndrăzneată pe care a luat-o de a înainta spre sud, stă sub influența cercurilor conducătoare din Petersburg, cari, pe lângă aceasta, s'ar folosi de rivalul său, admiralul Alexeief, spre a stimula. Aceasta ar fi îngrijitor. Din experiență se știe că o voință străină, fie ea și una care nu admite discuție, nu se afirmă cu seriozitatea și puterea propriei convingeri. Șovinismul nu e patriotism; iar comandantul nu e un aventurier. Întreprinderea cutezătoare în care se aruncă Kuropatkin trebuie să-l ardă pe suflet. Este Nirvana, care amenință acolo; căci dacă nu învinge, totul e pierdut. O retragere în regulă și neturburată abia e cu putință.

Victoria lui Kuropatkin e mai mult decât îndoioasă. Generalul Kuroki își va pune în curând în mișcare energică forțele sale ținute până acum mai în rezervă. Aceasta înseamnă pentru Ruși împărțirea forțelor s'au oprire pe loc pe toată linia. Acțiunea generalului Stoessel, ori-cât de

vitează pare acest comandant, adevărat că e simțitoare pentru armata lui Oku, dar ea abia va putea contribui eficace în luptă.

Port-Arthurul, nenorocirea Rușilor! De acest nume se leagă îndeosebi cauza războiului și acum pare a se lega de el și efectele războiului. Flota rusă îi datorește nimirea ei parțială și starea ei de slăbiciune incurabilă; se pare că tot din cauza lui merge spre peire și armata rusă.

Se înțelege că generalul Kuropatkin dacă a primit în adevăr întărirea de considerabile, după-cum se afirmă, e hotărât să ia o luptă hotărâtoare. Dar direcția în care se mișcă e foarte amenințată și periculoasă; ea prezintă foarte puțină perspectivă de succes...

Asediarea Port-Arthurului.

Londra, 13 Iunie. Din Tokio se telegrafează, că acolo în toată ziua este așteptată căderea Port-Arthurului. Generalul Oku înaintează necontent, luând toate întărițiunile exterioare.

Londra, 13 Iunie. Din Liaoyang, cartierul general rus, se raportează cu datul de 11 Iunie: Chinezii aduc vestea, că armatele japoneze, cari înaintază spre Port-Arthur, au primit întărirea. Se crede, că asediul abia numai atunci va începe, când armata japoneză va fi destul de tare, pentru a împresura fortul din toate părțile, și în dărătul ei va avea trupe de sprigin suficiente, pentru a susține un eventual atac suficient dela Nord în cazul dacă Rușii ar primi întărirea. Trupele japoneze în calea spre Port-Arthur vor schimba în mod considerabil situațiunea, fiind aceste față de trupele lui Kuropatkin în majoritate impunătoare...

Grosul armatei lui Kuroki se află încă în giur de Feng-vang-ceng. Ambele armate adversare au ajuns deja foarte aproape una de alta și în fie-care zi se dau lupte mai mici.

Retragerea Rușilor.

Londra, 13 Iunie. Generalul Kuroki înaintază spre Nord. Rușii se retrag la fie-care înaintare a Japonezilor, părăsind Liaoyang și mutând cartierul general la Mukden. Japonezii au ajuns deja în imediată apropiere de Liaoyang.

Conform unei știri, la sud de Kayping ambii adversari dispun de forță militară considerabilă și se vestește că o lovire între beligerenți a avut loc aici, dar rezultatul nu este încă cunoscut.

Paris, 13 Iunie n. Din Petersburg se telegrafează: Situațiunea lui Kuropatkin este disperată, de oare-ce n'a primit trupele de sprigin. Se vorbește deja, că generalul Kuropatkin va fi silit să-și concentreze forțele la nord de Liaoyang pentru a nu fi eventual împresurat de armata japoneză.

Înaintarea lui Kuroki.

Berlin, 13 Iunie n. Conform unei telegramme din Petersburg Japonezii construiesc linie ferată de la țarmurul fluviului Yalu până la Feng-vang-ceng, din cauza că cu începerea perioadei ploioșilor transportul de alimente și de alte lucruri necesari este foarte dificil, aproape imposibil. În cercurile militare din Petersburg se crede, că Kuroki va fi silit să înceteze (?) cu înaintarea, pentru-că acum este timpul ploilor mari.

Londra 13 Iunie n. Din cartierul general al lui Kuroki ziarului „Daily New“ i-se telegrafează următoarele despre situațiunea din Mandjuria: Japonezii au construit drum dela Antung spre Feng-hvang-ceng, pe care înșiră șine, așa că transportul se face repede. Patru diviziuni tari japoneze înaintază, ocupând Nuntșan, Saimatsi, Liaovali și Liuyan. Rușii se retrag dinaintea Japonezilor.

Noauă încercare de debarcare.

Londra, 13 Iunie. Flota japoneză sosind la 7 Iunie în sinul dela Kayping, a observat apropierea unui tren militar rusesc, asupra căruia a început să tragă foc cu tunurile de pe bord, în urma căruia trenul s'a întors îndărăt. În o parte a sinului Kayping s'a adunat miliție rusească de toată armata. Vasele japoneze au început să tragă și asupra lor cauzându-le mari pierderi. Admiralul Togo crede, că Rușii au de gând să împedecă aci debarcarea Japonezilor.

ACADEMIA ROMÂNĂ.

CONCURSURI PENTRU PREMII.

1904

B. Premii pentru lucrări puse la concurs cu subiecte date.

Premiul Sîntului Eliade-Rădulescu. de 5.000 Lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect:

Istoria literaturii române de la Cantemir până la 1800.—(Deciz. 23 Martie 1901.)

Terminul prezentării manuscriselor la concurs este până la 1 Septembrie 1905.

XV. *Premiul Adamachi*, divizibil, de 5000 Lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect:

Fauna ihtiologică a României. — (Deciz. 13 Martie 1901.)

Autorul va avea să facă:

1. Descrierea genurilor și speciilor de pești cari trăesc în apele României din diferitele sale regiuni, făcând reprezentățiunea lor în desen sau cel puțin în fotografie.

2. Va arăta cari din aceste specii sunt migratoare și la ce epocă fac migrațiunile lor.

3. Va arăta care este epoca și modul cum aceste specii depun ouăle lor.

4. Va arăta starea actuală a industriei pescăriei în România din punctul de vedere tehnic și economic.

Terminul prezentării manuscriselor la concurs este până la 1 Septembrie 1905.

XVI. *Premiul Anastasie Fătu*, de 3.000 Lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect:

Charta agronomică a României. — (Deciz. 23 Martie 1901.)

Lucrarea va cuprinde două părți:

I. *Partea statistică.* — După o scurtă notiță asupra stării actuale a economiei rurale în România, autorul va înfățișa un studiu statistic, care va cuprinde:

1. Suprafața României. — Suprafața ocupată de diverse cereale, vii, pomi roditori, păduri, etc.

2. Valoarea venală medie pe hectar a diverselor terenuri pe regiuni. Valoarea locativă medie a terenurilor arabile și a pășunilor în diversele județe.

3. Intinderea medie și mersul exploatațiunilor agricole. Intinderea culturilor pentru fiecare plantă și producțiunea lor totală.

4. Statistica diverselor specii de animale domestice.

5. Populațiunea României. — Populațiunea agricolă. Numărul contribuabililor funciari, cuprinzând proprietatea mare și cea țărănească.

6. Prețul mijlociu al grâului, orzului, porumbului, etc. în ultimii 25 ani.

7. Exportul României în ultimii 25 ani.

II. *Chărțile.* — Intemeindu-se pe cele mai nouă date și studii statistice, economice, agricole, autorul va reprezenta prin chărți starea diverselor producțiuni agricole și forestiere din țară.

Fie-care chartă va fi colorată cu aceeași culoare. Intensitatea colorii în diferitele părți ale chărții va fi însă în raport cu producțiunea reală ce corespunde acelor părți repartizată pe suprafața ocupată. Porțiunile din diferitele județe, în cari nu se face de loc cultura la care se referă charta, vor rămănea deci necolorate: Chărțile cari trebuiesc făcute sunt următoarele:

1. Chartă specială pentru fie-care din plantele următoare: grâu, orz, ovės, rapiță, porumb.

2. Chartă pentru fânețe naturale și pășuni.

3. Chartă pentru starea viilor înainte de invaziunea filoxerei și alta pentru starea lor actuală.

4. Chartă pentru livezile de pruni și pomi roditori.

5. Charta pădurilor. Prin mijloace potrivite, se va căuta a se indica esențele ce predomină în diversele păduri.

6. Chartă specială pentru repartizarea fiecărei din speciile animale următoare: cai, boi, oi, porci.

7. În fine, charta geometrică-agronomică pentru părțile din țară în cari s'au făcut asemenea studiilor.

La fie-care chartă, s'au deosebit autorul va face tablouri statistice pentru a indica producțiunea pe regiuni, județe, precum și creșterea sau descreșterea producțiunii.

Pentru plantele și animalele nementionate mai sus, autorul se va mărgini la date statistice, adunate în tablouri numerice sau grafice.

Autorul se va provăui în această lucrare de cele mai nouă publicațiuni de atlazuri agricole făcute în Franca, Germania, Austro-Ungaria, Rusia sau alte țări.

Autorul, luând acest program ca un minimum de indicațiuni, va putea introduce toate notițele relative la subiect, cari le-ar crede necesare

Terminul prezentării manuscriselor la concurs este până la 1 Septembrie 1905.

XVII. *Premiul G. San-Marin*, în sumă de 2.000 Lei dimpreună cu precentele acestui fond până la acordarea premiului (deciz. 6 Martie 1895), se va decerne în sesiunea generală din anul 1906 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect:

Studiu asupra monopolurilor în România. — (Deciz. 5 Martie 1901.)

Terminul prezentării manuscriselor la concurs este până la 1 Septembrie 1905.

(Va urma.)

NOUĂȚI.

ARAD, 15 Iunie 1904.

— **Oferirea unui înalt ordin turcesc M. S. Impăratului.** Din Constantinopole se scrie că Sultanul are intențiunea a oferi M. S. Impăratului Francisc Iosif ordinul Chenedan-i-Ali-i-Osman, pe care îl posedă până acuma numai prinții împărătești și împăratul Germaniei și regele Angliei. În jumătatea a doua a lunii Iunie o misiune turcească specială va fi trimisă la Viena pentru a duce M. S. Impăratului acel ordin.

— **Archiducele Frideric.** Duminecă seara a sosit din Londra la Viena.

— **Drama Stefan-cel-mare.** Dl. State Dragomir, profesor și artist secretar al teatrului național din Iași, a scris o dramă originală intitulată „Stefan-cel-Mare“, care se va juca pe scena Teatrului Național din Iași în ziua de 2 Iulie v. cu privilegiul serbărilor centenarului al patrulea al lui Stefan-cel-Mare. Drama este scrisă în vechiul graiu moldovenesc.

— **Fapta oribilă a unui nebun.** O întemplantare îngrozitoare se comunică din *Karaczag*, ce ține în senzație întreg orașul. Primarul orașului *Dr. Szentesi Tóth Kálmán* de mai de multă vreme suferea de neurastenie, care în vremea din urmă s'a agravat așa de mult în cât din când în când avea accese de nebunie. Într'un astfel de acces, Sâmbătă dimineața în zori a sărit din pat, a luat revolverul acățat pe perete și s'a apropiat cu el în mână de patul nevastăii sale. — „Nevastă! Scoală-te!“ — a strigat pe femeia speriată din somn.

În minutul următor i-a pus revolverul la frunte și i-a descărcat de șeasă ori. Toate șease gloanțe au nimerit și nefericita femeie, cu capul sfărâmat a căzut moartă pe pat. La auzul detunăturilor au intrat servitoarele, cari au aflat pe primar șezând pe cadavrul femeii, rîzînd. Nefericitul nebun striga într'una: — „Asta-i fapta eroică!“ Nefericitul a fost internat în sanatoriu.

— **Congres internațional de femei.** Din Berlin se telegrafează, că congresul internațional de femei a fost ieri seară deschis printr'o ședință de bineventare în edificiul filharmonic pompos împodobit. Festivitatea a început cu concertul orchestrei de femei ținut în sala Beethoven. Orchestra a fost dirijată de doamna *Margareta Toppe*. În pauză doamna *Friderica Stritt* a declamat un prolog, iar d-na *Maria Stritt*, presidenta federațiunii a rostit câte-va cuvinte de introducere, după cari doamna *Hedvig Heil* a salutat oaspeții. La masa festivă au vorbit doamnele: *Lady Aberdesen* (*Sewall Susan* și *Anthony* (America). Present a fost și primarul *Kirchner*, primarul al II. *Reitzke*, numeroși membrii ai elitei din Berlin și reprezentanții mișcării feminine din toată lumea.

— **Primarul Vienei insultat de o nebună.** Luni, la ceremonialul transportării osemintelor marilor artiști *Strausz* și *Langer* în mausolee, s'a întâmplat un incident. La ceremonial a participat și *Lueger*, primarul Vienei. Când primarul a ieșit din cimitir, o femeie să desfăcu din mulțime și alergă spre dînsul cu următoarele cuvinte:

— În fine te-am prins. *De doisprezece ani te caut*, dar acum nu-mi mai scapi!

Așa a strigat, lovindu-l pe primar mai de multe-ori cu umbrela. Femeea, soția unui industriaș *Slapki*, a fost deținută. Se crede că e nebună.

— **Moartea unui deputat austriac încărcat de datorii.** În Praga a murit între împrejurări suspecte, deputatul ceh-ținer landa *Hermann*, lăsând în urma sa datorii de peste 300.000 Cor. Insaș banca din Praga este interesată până la 61 mil cor. Societatea de asigurare, la care deputatul a fost asigurat pe sume mai mari, pretinde exhumarea decedatului spre a i-se face autopsia.

— **Nebun în biserică.** În biserică gr.-cat. din Sătmăr a produs sub decursul serviciului, panică mare un nebun. Nefericitul cu numele *Gregor Szabó*, într'o întunecare momentană a minții, s'a urcat pe amvon, de unde a început să strige, mai la urmă s'atace pe credincioși. S'a iscat o panică, în mulțimea care umpluse biserică, încât în învâlmășeală mai multe femei au suferit contuziuni.

— **La aniversarea morții nevastăii sale.** Într'un mod trist a serbat artistul *Georg Lister* care era angajat la *Cercul Beketov*, prima aniversară a morții nevastăii sale. S'a dus la scaldă *Beitser*, a luat o baie, pe urmă s'a spânzurat într'un cuiu, în cabinet. Când a fost observat, era deja mort.

— **Luigi Cazzavilan.** Ziarul „La Roumanie“ dedică repausatului Cazzavilan cuvinte avîntate de adio, din cari traducem în estras următoarele:

„Onoare acestui străin, care a muncit pentru Români: Tricolorul nostru să falăie, asupra cosciugului lui, alături de tricolorul italian! El va dormi în cimiteriul ortodox, pentru-ca să fie mai aproape de inimile noastre! Căci un aventurier de soiul acesta — și noi luăm acest cuvînt în accepțiunea sa cea mai înaltă — nu odihnește... Cel-ce s'a luptat contra Germanilor și contra Turcilor, după-ce luptase pentru independența italiană, s'a luptat și contra miseriei și indiferenței. A învins; dar corpul lui era acoperit de răni glorioase și adînci! A căzut, când indiferența, miseria și cel al treilea inamic, ignoranța, zăceau învinse la picioarele lui. Cazzavilan a fost un adevărat educator, care înlocuiește și completează pe învățătorul. Fiu al Italiei, dormi somnul tău în pământ frățesc!“

— **Talentul adevărat isbutește.** Tesa aceasta o confirmă acum în chip eclatanț un caz din Italia. *Alfred Trombetti*, profesor de gimnasiu într'un orașel secundar din Italia, a scos o lucrare celebră despre raportul genealogic dintre limbele clasice. Profesorul de universitate *Ascoli* citind lucrarea, a recunoscut îndată că din punct de vedere etnografic, cartea e clasică. Imediat a trimis-o lui *Hugo Schuchard*, savantul limbist din Gratz, care asemenea a fost frapat de clasicismul lucrării. În urmarea acesteia „Academia dei Lincei“ din Roma în ședința sa din urmă a premiat lucrarea, obscurului profesor de gimnasiu, cu premiul-Regesc de 10,000 lire. Cariera lui *Trombetti* a fost o miserie. La vârsta de 16 ani era încă frizer, din propria sirguintă a făcut examen de maturitate; luptând cu multă miserie a făcut cursura de profesor și când a ajuns la post, era transferat mereu dintr'un loc într'altul. După obținerea premiului-Regesc, orașul său natal *Bologna*, l-a chemat la o catedră dela universitatea de acolo.

— **Foc în Fiume.** Din Fiume se telegrafează, că alaltăeri noaptea la 11 ore s'a aprins fabrica de hârtie. Focul s'a întins aproape asupra întreg edificiului, dar pompierii totuși au reușit să localizeze focul după o muncă încordată de aproape 3 ore. Dauna este simțitoare, fabrica însă a fost asigurată. Causa iscării focului este necunoscută.

— **Infecții.** Panamiștii dela „Független Magyarorszag“, organul cu istoria pianelor cumpărate pe credit, amanetate, pe urmă vândute chiar și certificatele de amanete, deserații aceștia iată cum vorbesc despre puținele noastre instituții de lectură ce ici colo ne au mai rămas de pe vremea absolutismului. Reproducem textual cu ci-litorii noștri să se convingă de impertinența fără seamăn a acestor infecții:

„Casina valahă din Bistrița în nimic nu se deosebește de ceialaltii colegi ai ei. Adecă acuma se deosebește, pentru-că numai: a fost. Contele Bethlen Pál, fișpanul comitatului Bistrița-Năsăud a închis-o. De ce: cauza se poate ghici fără spargere de cap. De aceea, pentru-că și casina valahă din Bistrița a stat în serviciul celor mai mizerabile tendențe pan-valahe. Pe și e accentul. Celalte casine valahe tot așa agită împotriva ideii de stat maghiar și — totuși nu le închid. Tocmai asta e răul. Și tocmai asta-l lauda fișpanul contele Bethlen. Că n'a suferit pe teritoriul comitatului său așa instituții, cari agită pe față în-contra maghiarimei, care nu se știește a arunca cu tină asupra acelei națiuni, în sinul căreia trăește (oare nu „națiunea“ trăește în știnul nostru! N. R.) nu a vărșa veninul pe pământul, a cărei pâne o mânăncă. Paș de paș, și de și sosesc știri despre uneltiri scârboase, ce comit nepedepsite aceste casine valahe. A le înfrâna nu se poate. Un singur mijloc pentru a le amuți e, să le închidă și în chipul acesta să pune capăt mizerabilităților ce comit cu o impertinență dechisă, pe lângă concesiune ministerială. Fișpanul din Bistrița-Năsăud așa a procedat. Corect și în mod demn de a fi imitat“.

Maî are nevoie de comentariu o astfel de infamie!

— **Căsătoria generalului Cronje.** Viteazul general bur, Cronje, despre care am vestit în rândul trecut, că a fost angajat din partea unui impresario american, să reprezente cu ocaziunea expoziției internaționale din Sant-Louis câte-va scene din războiul sud african, acum se vestește, că se căsătorește cu veduva unui Bur din Transvaal la 7 Iulie. Cronje de present are 60 ani, dar pare cu mult mai tiner. Urmările captivității suferite după catastrofa dela Paardeberg de fel nu se ved pe fața lui.

— **Un consiliu de războiu.** Ziarul „Echo de Paris“, bine informat despre afacerile din Rusia, află că într'un consiliu de războiu țarul a stăruit ca în ori-ce împrejurări și cu ori-ce pericol să se despresure Port-Arthurul. Știrea aceasta e confirmată acum și de „Times“. Hotărîrea aceasta a consiliului de războiu ar fi produs o adâncă emoțiune în toată armata rusă; — ea e desaprobată de toți.

Chiar în consiliul de războiu numai marele duce Vladimir și generalul Saharoff au fost de partea țarului, pe când toți ceia-lalți cari au luat parte la consiliu au fost în contra acestei întreprinderi cutezătoare. În Petersburg se aseamănă amestecul țarului în conducerea războiului cu ordinele nenorocite trimise din Paris generalului Mac Mahon și cari au dus la catastrofa de la Sedan.

— **Sinucidere în săptămânile de miere.** Se depeșează din Pojon, că o tineră femeie, abia de cincî săptămâni măritată, s'a sinucis. Nefericita, era soția locotenentului de ulani Maschek Adolf, și numai de câte-va zile s'au reintors, ambiî din voiagiul de nuntă. Lunî după-ameaz, când bărbatul i-a fost dus la barbier, tineră femeie s'a spânzurat și când bărbatul s'a reintors n'a mai aflat de cât cadavru. Pe cum se vestește tineră femeie a trăit în cea mai perfectă fericire cu bărbatul ei și așa nimeni nu știe, ce a putut fi cauza tragiceî sale hotărîri. Tineră femeie era din o familie avută din Pojon.

— **Din statistica emigrărilor.** „Statisztikai Havi Közlemények“ raportează în fasciculul pe Aprilie, că în luna aceasta s'au dat 8221 pasapoarte pentru emigrare în străinătate (cu 3974 mai puține de cât în Aprilie 1903). Dela 1 Ianuarie până în 30 Aprilie s'au dat cu 12.300 mai puține de cât în același timp în anul trecut. Cei cari au emigrat în Aprilie au avut 684 însoțitori. Cele mai multe pasapoarte s'au

dat pentru locuitorii din comitatul Treiscaune (675), apoi din Zemplén (594), Brașov (580), Sároș (446), Ung (427), Têrnava-mare (400), ear dintre orașele municipale mai multe s'au dat pentru locuitorii din Budapesta (225), apoi Panciova (45), Cașovia (43) și Neoplanta (27). Pentru America au scos pasaport 3793, pentru România 2850, ear pentru Europa în general 2195. În cifrele acestea nu sunt cuprinse și emigrările din Croația și Slavonia, în număr de 2815.

— **Scriitoare rusă refugiată în străinătate.** Din Petersburg se raportează, că scriitoarea rusă Ana Borman, care a fost condamnată la 2 ani temniță pentru răspândirea cărții tipărite în Germania „Osvobodenie“, a fugit din Rusia în străinătate.

— **Despre Port-Arthur.** Cunoscutul compositor și scriitor militar rus, autorul mai multor studii despre fortificațiuni și profesor la Academia Nicolae din Petersburg, generalul Cesar Cui a dat nui re-dactor al ziarului „Rusi“ unele amănunte asupra posibilității de a se cuceri Port-Arthurul. Declarațiile profesorului Cui sunt cu atât mai interesante cu cât redau de sigur opinia ce domnește în cercurile conducătoare din Petersburg. Profesorul a zis, între altele: „La asediul Port-Arthurului flota japoneză nu poate bombardarea fortăreața: japonezii de asemenea nu ne pot ataca în flanc. Din spre mare Port-Arthurul nu se poate lua în nici o împrejurare. În acest caz flota rusă își va face datoria ca baterie de țerm. În ce privește durata asediului Port-Arthurului, nu pot să spun de cât un lucru: Dacă fortăreața are proviziile necesare de tot felul: dacă în Port-Arthur există o garnizoană destul de numeroasă — atunci Port-Arthurul poate rezista nespus de mult“.

Da... dacă! zice „Die Zeit“.

— **Prisonerii burî eliberați.** O telegramă din Pretoria anunță apropiata repatriare a unui nou grup de Burî, făcuți prizonieri în ultimul an al războiului sud-african.

E vorba de o parte din combatanții, cari au luptat sub ordinele generalului Delarey și cari au fost depărtați în insula Ceylon. Cu toate avansurile repetate ce li-s'a făcut de către înaltul comisar al coloniei sud-africane, prizonierii au stăruit în refuzul lor de a jura credință și supunere regelui Angliei, preferind esilul unei libertăți obținute pe prețul independenței patriei lor.

Acum în urmă — adaugă telegrama din Pretoria — au sosit știri îngrijitoare despre starea sanitară a lagărului în care se aflau concentrați eroicii învinși. O teribilă epidemie se declară printre dînșii, secerându-i în proporție înspăimântătoare.

Solicitat de lordul Milner, guvernatorul forțelor Republicei bure, generalul Delarey, a primit misiunea de a se duce la nefericiții săi compatrioți și tovarăși de luptă, și să încerce de a-le smulge jurământul, ca să salveze de ravagiile epidemiei pe acei cari supravătuise. De astădată, încercarea a fost încoronată de succes. În urma unei mișcătoare confronări de peste cincî ore a fostului lor șef, prizonierii au cedat și au declarat, că recunosc noua stare de lucruri.

Imediat, vice-regele Indiei a luat dispozițiunii, ca nenorocii să fie imbarcați și transportați în Africa de sud, unde administrația Coloniei le va înlesni mijloacele, ca să-și refacă gospodăria distrusă în timpul sângerului războiu.

— **Loteria de călătorii și lupta cu taurii.** În 8 Iunie a fost tragerea la loteria de călătorii, care avea de alt-cum să se țină mai înainte, dar simțind biuroful pentru circulațiune și călătorie, că foarte greu trec biletele pentru reprezentarea în circ, a hotărît, pentru a încunjura un eventual fiasco, să amâne tragerea la sorți pe ziua de 8 Iunie, care avea să fie în ziua primei reprezentări. Asta cu scopul, că dacă nici până în 8—10 Iunie nu se va însinua mult public, atunci să admită și pe aceia, a căror los n'a câștigat, ca în felul acesta să fie salvată cel puțin partea morală a întreprinderii de circ. Acum biuroful face cunoscut, că lista tragerei a apărut deja, și tot-odată dă per-

misiune tuturor acelora al căror bilet n'a câștigat, să ia parte la reprezentația de Marti. Va să zică nu prea mulți curioși sunt atunci, dacă intendentura astfel voește să prindă musafiri. Asta este explicația raportului dintre loteria de călătorie și lupta cu taurii din Budapesta. Acest raport, precum vedem, este de tot invers.

— **Călătorie în jurul pământului pe automobil.** Din Haaga se comunică următoarele: În portul Vlissin a debarcat o societate interesantă, care s'a prins că în 3 ani va face călătoria în jurul pământului pe automobil. Această societate constă din următorii membrii: comerciantul bogat din Boston, Y Glidden, nevasta sa, și inginerul Thomas. O bună parte din călătorie va face împreună cu această societate și profesoara Maria Waldson. Direcția călătoriei lor este: Holanda, Franca, Germania, Austria, Ungaria, peninsula balcanică, Italia, Algeria Tanis și Egipt, vor călători apoi prin Asia minoră, India Borneo, Iava Sumatra Australia și Tasmania; de unde se vor întoarce în Statele Unite.

— **Lupta cu tauri în Saint-Louis.**

Din Saint-Louis se vestește, că un întreprinzător cu numele Norris a voit să aranjeze în arena zidită în imediata apropiere a teritoriului expozițiunii lupte cu tauri. Până acum nici-unde în Statele Unite nu s'au aranjat astfel de jocuri. De astă-dată, atât presa, cât și reuniunile pentru apărarea animalelor, pe cum și preoții de pe amvon au agitat energie contra aștorfel de aranjări barbare. Orașul însă a dat permisiune pentru ținerea acestui joc, în urma căreia întreprinzătorul a angajat câți-va toreadori spanioli, zidind și o arenă colosală.

Adversarii acelor lupte cu taurii au apelat contra decisului consiliului orașenesc la guvernul statului Illinois, care a interzis jocul chiar în momentul când era să fie prima reprezentație. Publicul era adunat în circ, când apără în arenă șeriful aducând la cunoștința publicului interdictul guvernului și rugându-l să părăsească arena. Mulțimea însă pretindea orî ținerea reprezentației, orî banii. Norris însă s'a provocat la speșele ce a avut și astfel a declarat că nu poate înapoia banii, refugiându-se cu nevasta la hotel dinaintea furiei mulțimei. Publicul după asta mai întâi a spart toate ferestrele otelului, după aceea a dat calea la tauri din ștaturi și a dărîmat arena. Întreprinzătorul Norris era să fie lynchuit, dar a putut să fugă la vreme pe poarta din dărăt a hotelului. Toreadorii toți au fugit, numai nevasta toreadorului Carvesa a avut curagiul să stea în fața mulțimei infuriate, căreia a rostit o vorbire, care a impus. Demonstrația și spargerile s'au sfârșit cu aclamarea curagioasei femei, care de present este cea mai sârbătorită femeie în Saint-Louis. — Pe scurt, guvernul statului Illinois a interzis jocurile barbare. Ce mare deosebire între acest guvern și cel maghiar!

— **Alteța Sa ducele Iosif Rohan scrie despre fluidul Elsa al lui Feller,** că efectul surprinzător al acestui remediu întrece ori-ce așteptare, și că și lui în adevăr i-a făcut însemnat serviciu, din care causă îl și recomandă ca un leac de casă inomisibil. Fluidul Elsa al lui Feller, cum este știut acum pretutindeni, ajută sigur și repede contra celor mai multe morburî, ca: junghiuri, dureri de oase, podagra, influența, ferbințeli, inflamațiuni (aprinderi), boale de piele, dureri de ochi, vedere slăbită, lipsa de apetit, răgăeli, rări provenite din arsuri, degerături etc., deja după câte-va fricțiuni membrele bolnave se întăresc și se tîmăduesc. 12 sticle micî orî 6 sticle duple pentru 5 cor. trimite francat unicul preparator Eugen V. Feller, farmacist de curte, Stubica, Centrale Nr. 81. (Com. Zagreb). Să ne ferim de multele fabricate false fără valoare, provăzute cu aceeași etichetă, și să nu întrelăsăm ocaziunea de a face o încercare ca acest leac de casă. 252—2

PROGRAMA

Examenelor dela școala gr.-or. română de fete din Arad.

Sâmbătă în 5/18 Iunie.

Orele 8—11: Examen de studii.

„ 11—12: Privirea exoosității de manufacturi ale elevelor.

„ 4—6 „ „ „ „ „

Duminică în 6/19 Iunie.

Orele 4—6: Producțiuni musicale — declamatorice și încheierea festivă a anului școlar 1903/4.

Părinții și rudeniile elevelor, precum și toți aceia, cari se interesează de școala noastră de fete din Arad, sunt binevăzuți la aceste examene.

Programa producțiilor musicale-declamatorice dela școala gr.-ort. română de fete din Arad în 6/19 Iunie 1904 estu următoarea:

1. „Marș turcesc“, pentru 6 mâini, de L. Beethoven, esec. la pian de: Veturia Blaga, Cornelia Pap și Elena Doagă.

2. „Vară“, poezie de St. O. Iosif, decl. de Ec. Biriș.

3. „Valurile Senei“, vals român de I. Pavlavsky, esec. la pian de Elena Doagă și Cornelia Pap.

4. „Consolarea“, romanță, duet de R. Karasz, cântată de Ersilia Liuba și Sofia Săcoșan.

5. „Plugul blăstămat“, poezie de V. Alexandri, decl. de Florica Cărăbaș.

6. „Dans român“, de Vogel, esec. la violină de Mărioara Popovici cu acomp. la pian.

7. „O sară la stîna“, idila de C. Porumbescu, esec. la pian de Livia Pențea.

8. „Szép Ilonka“, poezie de M. Vörösmarty, decl. de Cornelia Moldovan.

9. „Ingerul gardian“, de M. B., cântat de Octavia Gaspar cu acomp. la pian de C. Pap.

10. „Emmi“, poezie de V. Alexandri, decl. de Mărioara Lazar.

10. „Baladă“, pentru violină, esec. de Sofia Săcoșan cu acomp. de pian.

12. „Heimkehr am Weinachts-Abend“, melodramă de E. Eichler, decl. de Livia Pențea.

13. „Din dansurile române“, ale lui Chovan Nr. 1., esec. la pian de V. Blaga.

14. „Dor de mare“, de I. Murășan, cântată de Sofia Săcoșan.

15. „Mama“, poezie de G. Coșbuc, decl. de Natalia Weber.

16. „Ruga mamei“, baladă de W. Alberti, cu acomp. la pian de Reinecke, trad. de L. R. Suciș, decl. de Veturia Blaga.

Incheierea anului școlar 1903/4.

Directiunea școlii gr.-or. române de fete din Arad

PARTEA LITERARA.

Testamentul meu.

de Benedek.

Ști tu fiule cum să-ți explici imprevizurarea, pentru-ce domni mari, cari de alt-cum de multe ori și de cele mai trebuințioase se lipsesc, numai ca copilul lor să poată trăi fără de grijă pe la școli, — în așa măsură își tem copilul de măiestrie? Doară pentru-că e greu ciocanul, dalta sau jilăul? Nu fiule că jilăul, dalta și ciocanul nu-s mai grele de cât cartea sau condeiul. Acești părinți nu-și tem copil, ci pe sine însuși. Să tem — asemenea celui-ce mi-a scris — că măiestria necinstește familia. Se tem de întrebările, cu cari poate și unul și altul îi va întimpina: Ei dar, ce s'a ales din copil? unde e? ce face? că ei să fie siliți a răspunde: copilul meu e timplar! copilul meu e negustor! Să tem de timpul acela, când fiul măiestru s'ar căsători cu o fată simplă dar cinstită, și-ar trebui să o recomande: e nora mea!

Să tem de orele acele când copilul măiestru venind Duminică la casa părintească, întocmai ar trebui să-l recomande oaspeților: e fiul meu, cum recomandă pe celalalt copil al său jurist.

Să tem de eventualitatea acea îngrozitoare, că vre-odată ar fi necesitățile să se plimbe pe strada principală alături de copilul măiestru, întocmai ca și cum ar fi copilul propriu!

Să ști fiule, că cui de copilul propriu, sânge din sângele său, e rușine, numai pentru-că e măiestru, acela nu-și iubește copilul cu iubire adevărată. Mi-se revoltă inima, tot eu-l, când mă cu-

get, că pot să fie părinți cărora nu li-e rușine de copilul lor vagabond, perde vară și vântură țară, cărora însă li-e greu să se plimbe pe stradă cu copilul măiestru, care de alt-cum e om de cinst și om de treabă. Și mă doare, tare mă doare, când ved că sute de familii domnești mai bine să ruinează și mai bine își fac nefericiți și copii pentru întreaga viață, de cât să crească dintrînși măiestri sau comercianți, cari probabil, cu silită onestă încă ar putea recăștiga pământul strămoșesc, și cu ciocan sau metru iar ar recăștiga strălucirea veche a familiei. Mă doare nespuse de mult, mă doare văzând cum se risipește boierimea cea când va puternică, văzând că numai după-ce viața i-au doborât, i-au scurtat, numai după-ce nu le-a mai rămas nimic nici pe cer, nici pe pământ: atunci se dejosec la ciocan, la dalta și la metru. Fiule chiar dacă ai învăța bine, și atunci m'ași bucura dacă ai avea atragere către măiestrie, către negustorie. Că'n ziua de azi și măiestrul și negustorul numai atunci se fericește, dacă nu numai mâna-i e făcută pe lucru, ci dacă și mintea-i este cioplită. Nu are lipsă să resfoiască așa de mult cărțile, ca de exemplu profesorul, medicul sau avocatul, dar cărțile, articolele cari ating bransa lui, trebuie să le cetească și el, trebuie să se intereseze de toate invențiunile, și că să nu fie numai măiestru, negustor simplu, trebuie să cunoască istoria, literatura patriei și a națiunii sale. Măiestrul și negustorul numai ast-fel poate să fie om deplin. Ori-ce se va alege din tine, trebuie să-ți câștigi cultură generală, fiule. Aceasta-ți dă dreptul, să ocupi loc între oamenii de ori-ce rang și de ori-ce poziție. Cultura universală și conducerea onestă a măiestriei tale. După-ce ți-ai câștigat aceste două condițiuni, n'are să-ți fie teamă de preocupările și prejudecățile unora sau altora. Nu are drept nimenea, să te despicioze, să te desprețuiască, din contră tu cu tot dreptul poți să compătimesti pe cel cari voesc să te despicioze.

În ziua de azi nu numai fiul de domn voiește să rămână domn, ci domn voiește să fie și copilul săracului. Tu nu dorești să fii domn fiule. Aceasta e cea „carieră“ care în ziua de azi mai tare e cercelată, și chiar pentru acea pe această carieră te poți mai cu greu ferici. Cine va trebuie să lucreze și crede-mă acela e domn adevărat care la nimic nu ajunge, fără de muncă, fără de ostăneală. Aceasta te face să fii îndestulit cu tine însuși și eu mai mare comoditate nu cunosc, de cât îndestulirea.

Mai înțeles Ioniță? Așa-i că da? Numai a-cea doresc să mă înțelegi. Voia-ți sau soarta arunce-te ori-unde, n'ai frică, iubirea-mi ocrotitoare te va însoți. Și dacă când-va cu mâinile muncite de lucru te vei reîntoarce la casa părintească, nu-mi va fi mai puțină bucuria, de cât că va veni fratele tău fălfăind diploma în mâinile lui fine. Și primind oaspeții la petrecerea festivă, fericit, mândru voi arăta cătră tine: Iuon, fiul meu măiestru.

(Va urma).

INSERTIUNI ȘI RECLAME.

Stabiliment de Hydrotherapie.

„Wällischhof.“

Stațiune de tren și poștă Brunn — Maria — Euzersdorf, 30 min. departe de Viena. 236

Arangiamet modern

(pe lângă hydrotherapie completă, băi electrice, de aer de soare, massage, eletrisare, gimnastică svedă etc).

Prețuri moderate

Cu prospecte și informațiuni mai detaliate stă la dispoziție direcțiunea și medicul stabilimentului: Dr. Marius Sturza.

Zi de zi primește d-l Albert Müller, inventatorul crucii magneto-electrice duple R. B. N. 86967, uimitoare scrisori de surprisă. Astăzi suntem în poziție d'a publica o nouă scrisoare: St. d-le Müller! Crucea R. B. Nr. 86967. ce mi-ai trimiso, a avut efect uimitor. Iubita mea soție — după o scurtă folosire a aparatului d-tale — s'a

vindecat cu desevirșire dintr'o acută boală de piept și plămâni. Te rog să primesci mulțumită mea pentru această cruce binefăcătoare. Cu stimă și salutare: Iacoa Stütz blănar în Futtak. — Precum va ști on. public, crucile aceste se întrebunțează cu succes în contra reumei, podagrei, astmei influenței, migrenei, și se pot comanda la inventatorul ei, la domnul Albert Müller, Budapest V, Vadász utca Nr. 42/K. 620

— 4 Părechi de ghetete pentru 5 coroane. În urma cumpărării de ghetete în cantitate enormă se vând pentru acest preț, ridicul: 1 păreche de ghetete pentru domni și 1 păreche pentru dame, negre ori galbene, piele tare, șnuruite, cu tălpi tari, facon nou, mai departe 1 păreche de ghetete la modă pentru domni și 1 păreche pentru dame, confecționate foarte elegant, sunt foarte plăcute și ușoare; toate aceste patru părechi la oaltă costă numai 5 coroane. La comande, cari se fac prin rambursă, este destul dacă se indică mărimea piciorului. Casa de exportul ghetelor a lui A. Liban Krakau, Cracovia nr. 60. Schimbul este admis, chiar banii se returnează la casă ca marfa comandată nu convine, astfel ori-ce risic este exchis cu desevirșire.

Prăvălia de fer și deosebite instrumente

Fraților Berta

(Berta-Testvérek).

Arad, Andrásy-tér 3.

Telefon 386.

Telefon 386.

Deposit bogat în fer și mărfuri de metal, în diferite instrumente, în ferării pentru mobile și edificii, cuptoare de fer de Nadrág și Meiding de primul rang. Mașine (sparhert) pentru bucătării de Olanda elegante, specialități pentru economia de casă, dulapuri pentru ghiață.

Arme Jerlah și Piper, puște pentru vânători. Monopol de vânzare a coaselor de oțel Barabás Béla și a pompelor de stropit contra peronosporiei pe lângă o garanță de 10 ani. Instrumente de vierit etc.

Foarfece engleze Solingene veritabile, pențiluri și briciuri.

Deposit exclusiv «AHOI».

Pe seama ținuturilor sud-unga e unicul deposit al lui strului de argint: VENUS pentru cuptoare.

Comandele din provincie se efectuează pentru prețurile ieftine de zi. Nr. 221—50

Grădina artificială

alul

243

PAPP SAMU

ARAD

Török Gábor-utea 20. sz.

Face și construiază din flori vit după modă cea mai nouă parisiană buchete, coroane și tot felul de obiecte de lux de flori vit pentru prețuri moderate.

Redactează foaia pentru grădinărit

A Kertészeti Közlöny

care aduce publicațiuni despre cele mai recente novități de grădinărit și servește ca manuductor ori-cărui grădinar.

Abonamentul pentru un an este 2 coroane.

Editor-proprietar: George Nichin
Redactor responsabil: Ioan Răssu-Șirianu.

In atențiunea ziditorilor!

Biuroul de zidire și magazinul de lemne al întreprinzătorilor de zidiri

Vollák József és Társa**Arad, Radnai-út 6. szám.**Telefon pentru oraș și comitat 65. 256**Primiți ori-ce lucrări de zidire**

precum zidire de case de închiriat, edificii private, vile, etc. In ori-ce stil; în loc și în provincie, mai departe zidirea respective construirea și aranjarea de ghițării, elevatori, magazine și staluri, etc., precum și transformarea de edificii vechi, construirea și vopsirea de frontispicii, uscarea pereților umezi.

Lucrări de ciment și anume: pardoseală de ciment, baze de beton, trepte, boltitură, țesute de ciment și văluri de apă vitele, canale de beton, mine etc.

Lucrări de lemnari, precum: coperișe, construcții de coperișe, magazine, șopronuri și alte încăperi economice pe lângă garanția de mai mulți ani. Construirea de coperișe de ciment de lemn pentru prețul cel mai ieftin.

Măsurarea și expertizarea de edificii.

Cu bugeturi servim la dorința gratuit.

Mulțumind pentru încrederea clienților noștri, ne rugăm să ni-o păstreze și pe mai departe.

Cu deosebit respect

Vollák József és Társa. Biuroul de arhitectură
al lui**BIRÓ ERNŐ, arhitect****— ARAD, Eötvös-utca 17 —**

Pregătește ori-ce fel de planuri
și acceptază tot felul de lucru aparținător în sfera arhitecturii mai

217 înalte.**Apărare contra arșiței soarelui!**

Avem onoarea să vă recomandăm cu sosirea sezonului de vară

Rolurile de fereastră americane

construcția cea mai bună.

Aceste roluri, care sunt construite din lenngrad cu calitatea cea mai eselență,

sunt prevăzute cu mecanism automobil

sunt foarte durabile și se opresc la ori-ce înălțime.

Prețurile după mărimea ferestrelor 3·60, 5— cor. și mai sus.

Mai departe

asortiment bogat în cămăși de turști de vară,

pălării de paie, umbrele p. bărbați și femei.

pentru prețuri senzaționale de estime.

La cumpărări de 10 coroane se acordă un tablou în

mărime naturală de 3 coroane 247**ZIMMERMANN és EISELE**

LA „PAPAGALUL VERDE“ (Zöld papagály).

ARAD, Andrásy-tér és Weitzer János-utca sarkán.

ca împrumut pe amortisație cu**4%**

oferim prin Institutele de bani de primul rang din Budapesta și străinătate până la $\frac{3}{4}$ a valorii la I. și II. loc dela 15—65 ani.

Credite personale!

Preoților, ofițerilor, oficianților de stat și privați, comercianților, industrișilor se acordă împrumuturi cu și fără garanții dela 1—15 ani culant și discret.

Convertiri de bancă la debitorii private.

MELLER LAJOS és TÁRSAI

Comisie de bancă.

BUDAPEST, David-utca 15. (Firma improscolată.)

Bani 226

Depositul și atelierul de reparare cel mai vechiu de
mașine de cusut și de biciclete în Arad.

Asortiment bogat de

Mașine de cusut Singer 228

Biciclete engleze și de biciclete cu motor

Cloștel electric și telefon.

HAMMER VILMOS**ARAD, Szabadság-tér 7. szám.**

Nr. Telefonului 96.

Ferăria lui PÖHM és GEDEON

Arad, în colțul str. Eötvös și piața Libertății (Szabadság-tér)
(Casa Rozsnyay) în localitățile foste alui Andrényci Gustáv.

Deposit bogat și prevăzut cu tot felul de ruzi, figuri și cercuri
de fer, plăci de cinc, fer și cupru.

Cuptoare de fer 237

Articole de economie și căsnicie, ■ ■ ■ ■ ■
■ ■ ■ ■ ■ instrumente p. toate ramurile industriale
Arme pistoale și catușe.

— Grinzi de fer se furnizează ieftin și prompt. —

Mare deposit de cărbuni de lemn și de peatră pentru fauri
în preț foarte ieftin.

— Vinzare de praf de pușcă reg. ung. —

Acord grabnic

Imprumuturi hipotecare de bani

pe bunuri cu 4% și 4½%, pe case din Arad-centru cu 4½—4¾% pe lângă o amortisațiune de 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40 și 50 ani în condițiuni favorabile până la cea mai înaltă valoare posibilă.

■ **Convertez împrumuturi vechi.** ■

La dorința anticipez spesele pentru intabulațiune.

Sub dârata unei operațiuni de 10 ani am dovedit că sunt capabil să reglez și cele mai combinate afaceri și să satisfac pretensiunile cele mai scrupuloase. Să nu întrelese deci nici un proprietar ocașiunea de a profita de referințele actuale favorabile de bani la ușurarea poverii de interese (camete).

Cu plăcere servesc cu deslușiri în biroul meu din:

ARAD, Boros-Béni-tér 22 szám.

în birourile mele filiale: 215

Bichis-Ciaba Berényi-ut și Măcău (Makó) Aradi-utca.

Institutul o. acordare de împrumuturi
pe imobile și credit fonciar al lui

Szücs F. Vilmos.

Mutare de atelier!

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a p. o. public, că la **1 Maiu** mi-am mutat atelierul meu de măseries de pe str. Atzél-Péter în casa mea de pe strada

Sina-uteza

vis-a-vis de seminariul român

care va figura și mai departe

sub firma

Czirkál Géza

Când aduc aceasta la prețuita cunoștință a on. public, tot odată îl rog pentru binevoitorul sprijin și pe mai departe.

222

Cu deosebită stimă

CZIRKÁL GÉZA.

Nou ciur de ales sămânța

din plăci de fer aplicabile la mașini de îmblătit

Prin fabricanții de mașini

GRAEPEL HUGO

BUDAPESTA, V. Váci-ut 40--46.

Cu succesul cel mai strălucit probate.

Orî-cărui interesat îi se trimite

descrierea amănunțită și un model.

Mă învoesc să dau pentru probă acest ciur la orî-care mașină de îmblătit pe 14 zile, la cas că nu convine să o reprimesc.

240